

Damian Michałowski
Uniwersytet Łódzki
ORCID 0009-0007-5306-6854

Potęga społeczności. Ruch fanów twórczości Zacka Snydera w kontekście teorii nowego trybalizmu. Przyczynek do badań

Wprowadzenie

Społeczności internetowe nieraz udowodniły, że mają ogromną moc sprawczą w kwestii wywierania wpływu na decyzje wielkich korporacji. Przykładem może być chociażby przypadek filmu *Sonic: Szybki jak błyskawica*¹. Po opublikowaniu pierwszego zwiastuna, widzowie wyrazili niezadowolenie z wyglądu głównego bohatera². Głosy te dotarły do reżysera oraz do producenta filmu – wytwórni Paramount Pictures, którzy zdecydowali się zmienić wizerunek postaci³. Z podobnym przypadkiem mamy do czynienia w odniesieniu do filmu *Liga Sprawiedliwości*⁴. Początkowo był on reżyserowany przez Zacka Snydera, jednak w trakcie produkcji nastąpiła zmiana i dokończył go Joss Whedon. Fani nie byli zachwyceni⁵. Gdy wyszło na jaw, że istnieje wersja filmu wyreżyserowana w pełni przez pierwszego twórcę, stworzyli kampanię internetową, która miała na celu wymuszenie na Warner Bros wydania tejże kopii filmu. Ostatecznie akcja zakończyła się sukcesem grupy. Skala przedsięwzięcia oraz skutki działań ugrupowania sprawiają, iż jest to ciekawy przykład do analizy w kontekście kształtowania się społeczności internetowych.

¹ *Sonic: Szybki jak błyskawica (Sonic the Hedgehog)*, reż. Jeff Fowler, 2020.

² *SONIC: THE HEDGEHOG Trailer* (2020), <https://www.youtube.com/watch?v=4mW9FE5ILJs>, [dostęp: 9 lutego 2025].

³ K. Serafiński, *Sonic The Hedgehog – zmiana wyglądu jeża kosztowała miliony dolarów*, <https://www.gry-online.pl/newsroom/sonic-the-hedgehog-zmiana-wygladu-jeza-kosztowala-miliony/za1d023>, [dostęp: 9 lutego 2025].

⁴ *Liga Sprawiedliwości (Justice League)*, reż. Zack Snyder, Joss Whedon, 2017.

⁵ *Justice League*, https://www.rottentomatoes.com/m/justice_league_2017, [dostęp: 12 lutego 2025].

Celem tego artykułu jest dokładne przeanalizowanie i opisanie działań ruchu fanów Snydera, umożliwiające – w dalszej kolejności – charakterystykę ugrupowania. Badanie ukazuje historię działań wspomnianej grupy i prezentuje rezultaty jej przedsięwzięć. Całość opatrzona jest licznymi odniesieniami do artykułów publicystycznych, które potwierdzają autentyczność przytaczanych przez autora sytuacji. Wyniki owej analizy zostają ostatecznie porównane z teorią nowego trybalizmu, w celu charakterystyki działań fanów Snydera w kontekście badań nad nowymi mediami.

Przegląd literatury

Ten artykuł nie jest pierwszym, który odnosi się do teorii Maffesoliego w zakresie badania działań fanowskich⁶. Na polskim gruncie można chociażby wspomnieć o pracy magisterskiej Magdaleny Stonawskiej pt. *Fandom większy w środku? Charakterystyka polskiego fandomu serialu Doctor Who w oparciu o badania etnograficzne*⁷, w której badaczka korzysta z teorii nowego trybalizmu w kontekście relacji międzyludzkich, zawieranych w grupie fanowskiej. Innym przykładem jest artykuł *Fandom mangi i anime w Polsce*⁸ autorstwa Anny Juozulinas. Autorka wykazuje znajomość publikacji Maffesoliego oraz zaznacza przydatność koncepcji nowoplemienia w kontekście badania fanów mang i anime. Na temat fandomów powstały także bardziej obszerne publikacje. Warto w tym kontekście wymienić chociażby książkę Łukasza Kaszkowiaka pt. *Spoleczny świat polskiego fandomu fantastycznego*⁹ oraz *Fandom. Fanowskie modele odbioru*¹⁰ autorstwa Aldony Kobus. Obydwie publikacje skupiają się na szerszym ujęciu działań fanowskich, zamiast analizować fandomy skupione wokół konkretnych tytułów lub twórców.

W polskiej literaturze przedmiotu odnotowuje się brak publikacji poświęconych fandomowi Zacka Snydera w kontekście, który jest tematem niniejszego artykułu. Warto jednak przywołać zagraniczne publikacje poświęcone temu zagadnieniu. Dwie najgłośniejsze pozycje to *Release the Snyder Cut: The Crazy*

⁶ Fani gromadzą się często w ramach tzw. fandomów, według Małgorzaty Lisowskiej-Magdziaż, słowo fandom można definiować na dwa sposoby, o czym badaczka pisze w następujący sposób: „Słowa «fandom» można używać w co najmniej dwóch znaczeniach. Pierwsze określa grupę ludzi połączonych uwielbieniem dla wybranego tekstu kultury i jawnie je okazujących. Drugie mówi o zjawisku twórczego i partycypacyjnego zaangażowania w konsumpcję tekstu medialnego. Można zatem należeć do fandomu – zbiorowości fanów (jakiegoś – powiedzmy – serialu telewizyjnego, filmu czy gry), jednocześnie zaś uczestniczyć w fandomie jako zjawisku medialnym i społecznym, angażując się w określone działania kulturalne, w szczególności – w specyficzne praktyki odbioru mediów i tworzenia ich zawartości”. Zob. M. Lisowska-Magdziaż, *Fandom dla początkujących*, cz.1, *Spolecność i wiedza*, Kraków 2017, s. 7.

⁷ M. Stonawska, *Fandom większy w środku? Charakterystyka polskiego fandomu serialu Doctor Who w oparciu o badania etnograficzne*, Kraków 2015 [praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Jagiellońskim].

⁸ A. Juozulinas, *Fandom mangi i anime w Polsce*, „Argumenta Historica” 2022, nr 9, s. 66-74.

⁹ Ł. Kaszkowiak, *Spoleczny świat polskiego fandomu fantastycznego*, Gdańsk 2020.

¹⁰ A. Kobus, *Fandom. Fanowskie modele odbioru*, Toruń 2018.

*True Story Behind the Fight That Saved Zack Snyder's Justice League*¹¹ oraz *The Snyderverse Saga: The Culture-Shattering Phenomena Behind Zack Snyder's DC Film Universe*¹². Obydwie publikacje szczegółowo opisują proces powstawania filmowego uniwersum DC pod wodzą Zacka Snydera. Trzeba jednak zaznaczyć, iż nie są to publikacje naukowe, a raczej popularnonaukowe/publicystyczne. Obszerne analizy historii powstawania kolejnych filmów oraz formowania się fandomu, które są przedmiotem tych prac mogą posłużyć jednak jako wstęp do badania zjawiska na gruncie naukowym.

Na koniec warto wspomnieć publikację *The power of organized fandoms in the age of Web 2.0: the Snyder Cut*¹³. Jest to praca magisterska, która skupia się na ukazaniu mocy sprawczej społeczności internetowych. Autor, jako przykład opisuje przebieg działań fanów Zacka Snydera, aby ukazać, jak społeczność jest w stanie się zorganizować przy pomocy forów internetowych, takich jak np. portal Reddit. Tematycznie jest więc to praca zbieżna z treścią tego artykułu. Alberto Esquivias nie odwołuje się jednak w swoim wywodzie do koncepcji nowego trybalizmu. Natomiast analiza dokonana w następnych częściach tego artykułu stanowi wstęp do badań nad fandomem Zacka Snydera, przy wykorzystaniu koncepcji zawartych w książce *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*¹⁴ autorstwa Michela Maffesoli.

Liga Sprawiedliwości Zacka Snydera

W roku 2012 na ekranach kin pojawił się film *Avengers*¹⁵, którego sukces sprawił, że przez następne lata superbohaterskie historie zdominowały krajobraz kina blockbusterowego¹⁶. Prym w tym kontekście wiodło Marvel Studios, które co kilka lat produkowało kolejny film ze wspomnianej serii, publikując pomiędzy nimi solowe historie bohaterów, którzy pojawiali się później w kolejnych częściach *Avengers*. Nic więc dziwnego, że konkurencja w postaci wytwórni Warner Bros, która posiada prawa do produkcji filmów na podstawie komiksowego uniwersum DC, nie chciała zostawać w tyle. Powstał plan na stworzenie tzw. DCEU (DC Extended Universe)¹⁷, którego głównym założeniem było zrealizowanie podobnego do działań Marvel Studios systemu produkcji filmów z super-

¹¹ S. O'Connell, *Release the Snyder Cut: The Crazy True Story Behind the Fight That Saved Zack Snyder's Justice League*, New York 2021.

¹² D. Kirscht, *The Snyderverse Saga: The Culture-Shattering Phenomena Behind Zack Snyder's DC Film Universe*, 2021.

¹³ A. Esquivias, *The Power of Organized Fandoms in the Age of Web 2.0. The Snyder Cut*, Oulu 2023.

¹⁴ M. Maffesoli, *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*, Warszawa 2008.

¹⁵ *Avengers (Avengers)*, reż. Joss Whedon, 2019.

¹⁶ Warto w tym miejscu zaznaczyć, że od czasu premiery pierwszej części *Avengers*, Marvel Studios wyprodukowało 28 filmów.

¹⁷ *DC Extended Universe*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/DC_Extended_Universe, [dostęp: 12 lutego 2025].

bohaterami. Za sterami całego projektu stanął Zack Snyder, który miał za zadanie zaplanować fabułę łączącą poszczególne produkcje oraz wyreżyserować kilka z nich¹⁸. W ramach łączonej historii, zaplanowanej przez wspomnianego reżysera, powstały cztery filmy. Są to kolejno: *Człowiek ze stali*¹⁹, *Batman v Superman: Świt sprawiedliwości*²⁰, *Wonder Woman*²¹ oraz *Liga Sprawiedliwości*²². Ostatnia z wymienionych produkcji miała być odpowiednikiem *Avengers*, gdzie bohaterowie, którzy pojawili się we wcześniejszych filmach mieli zebrać się w drużynę, aby powstrzymać większe zagrożenie. Za reżyserię odpowiadał Zack Snyder, jednak w trakcie produkcji filmu odszedł z projektu z powodu tragedii rodzinnej, jaką było samobójstwo córki²³. Wtedy zastąpił go Joss Whedon, który przepisał znaczną część scenariusza i dograł mnóstwo nowych scen do filmu²⁴. Producent jednak nie był zadowolony z jego ostatecznych efektów. Film, po dokrętkach Whedona, kosztował ostatecznie 300 mln dolarów, a zarobił 657 mln. Biorąc pod uwagę podział zysków z kinami szacuje się, że Warner Bros stracił na tej produkcji około 60 mln dolarów²⁵. Film okazał się porażką, zarówno pod względem finansowym, jak i artystycznym²⁶.

Po premierze zaczęły pojawiać się plotki, jakoby Zack Snyder nakręcił wszystkie potrzebne sceny przed opuszczeniem projektu. Fani zaczęli domagać się od Warner Bros wydania wersji Zacksa Snydera i w ten sposób rozpoczęli ruch pod hasztagiem #ReleaseTheSnyderCut. W kolejnych miesiącach internetowi celebryci, a nawet aktorzy, tacy jak Gal Gadot czy Ben Affleck (którzy grali kluczowe postacie w filmie) dołączyli do promocji fanowskich działań²⁷. Tymczasem Warner Bros oficjalnie podawało informacje, że nie ma innej wersji filmu, niż ta wydana do kin. 4 grudnia 2019 roku Zack Snyder przyznał, że jego wersja istnieje i trwa 214 minut oraz opublikował zdjęcie szpul z filmem²⁸.

¹⁸ A. Esquivias, s. 16.

¹⁹ *Człowiek ze stali* (*Man of Steel*), reż. Zack Snyder, 2013.

²⁰ *Batman v Superman: Świt sprawiedliwości* (*Batman v Superman: Dawn of Justice*), reż. Zack Snyder, 2016.

²¹ *Wonder Woman* (*Wonder Woman*), reż. Patty Jenkins, 2017.

²² *Liga Sprawiedliwości* (*Justice League*), reż. Zack Snyder, Joss Whedon, 2017.

²³ R. Skowronski, *Zack Snyder opuścił „Ligę Sprawiedliwości” przez samobójczą śmierć córki*, <https://www.antyradio.pl/filmy-i-seriale/filmy/Zack-Snyder-opuscil-Lige-Sprawiedliwosci-przez-samobojcza-smierc-corki-15164>, [dostęp: 12 lutego 2025].

²⁴ A. Esquivias, s. 17.

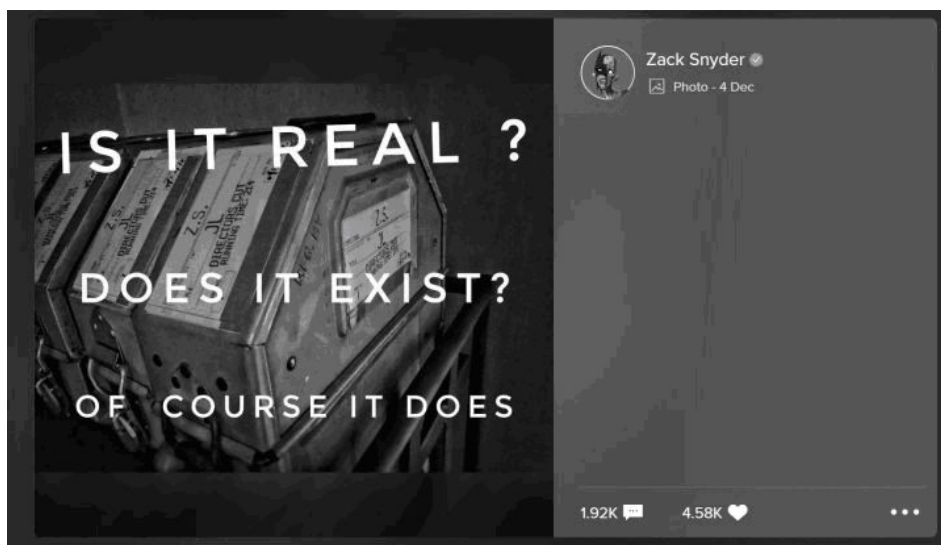
²⁵ Tamże.

²⁶ *Rotten Tomatoes*, https://www.rottentomatoes.com/m/justice_league_2017, [dostęp: 12 lutego 2025].

²⁷ A. Bennett, *Gal Gadot, Ben Affleck Join Calls To Release Zack Snyder's Cut Of 'Justice League'*, <https://deadline.com/2019/11/gal-gadot-ben-affleck-call-for-release-of-justice-league-snyder-cut-1202788376/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

²⁸ J. Hibberd, *Zack Snyder posts photo of Justice League Snyder Cut: 'Of course' it exists*, <https://ew.com/movies/2019/12/04/zack-snyder-snyder-cut-photo/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

Ilustracja 1. Post umieszczony przez Zacka Snydera w aplikacji Vero

Źródło: Z. Snyder, *Is it real? Does it exist? Of couse it does*, <https://vero.co/zacksnyder/7q-RGHf7qKDvh2dS3J8Jn7xz>, [dostęp: 12 lutego 2025].

Do ruchu dołączył Jason Momoa (kolejny aktor), który twierdził, że widział film oraz przekazał, że według niego jest on o wiele lepszy niż wersja kinowa z 2017 roku²⁹.

Po dwóch latach od premiery ruch #ReleaseTheSnyderCut był wciąż żywy. Fani zdecydowali się wyjść z działaniami poza sieć. 19 lipca 2019 roku nad miejscem, gdzie odbywał się San Diego „Comic-Con” przeleciał samolot z banerem „WB #ReleaseTheSnyderCut of Justice League”³⁰. To wydarzenie zapoczątkowało nowy sposób manifestacji żądań entuzjastów Zacka Snydera. W następnych miesiącach wiadomość z hasztagiem pojawiła się również na Times Square³¹ oraz podczas rozgrywek o puchar Anglii w piłce nożnej³².

²⁹ A. Dumaraog, *Justice League: Jason Momoa Claims To Have Seen The Zack Snyder Cut*, <https://screenrant.com/justice-league-snyder-cut-jason-momoa-gift/>, [dostęp: 7 listopada 2025]; *Everything Jason Momoa Has Said About Justice League’s Snyder Cut*, <https://screenrant.com/justice-league-movie-snyder-cut-jason-momoa-reveals/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

³⁰ P. Shanley, *Airplane With “Release the Snyder Cut” Banner Flies Over Comic-Con*, <https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-features/airplane-release-snyder-cut-banner-flies-comic-con-1225740/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

³¹ M. Fowler, *Release the Snyder Cut Fans Buy Times Square Billboards During NYCC*, <https://www.ign.com/articles/2019/10/06/release-the-snyder-cut-fans-buy-times-square-billboards-during-nycc-justice-league-dc-zack-snyder-superman-batman>, [dostęp: 12 lutego 2025].

³² A.Tarallo, *Justice League: Snyder Cut Ad Displayed At FA Cup Soccer Match*, <https://screenrant.com/justice-league-snyder-cut-fa-cup-soccer-football-match/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

Ilustracja 2. Zdjęcie przedstawiające billboard na Times Square

Źródło: M. Fowler, *Release the Snyder Cut Fans Buy Times Square Billboards During NYCC*, <https://www.ign.com/articles/2019/10/06/release-the-snyder-cut-fans-buy-times-square-billboards-during-nycc-justice-league-dc-zack-snyder-superman-batman>, [dostęp: 12 lutego 2025].

Działania fanów nie skończyły się jednak na samych billboardach, eksponujących inicjatywę. Wiedząc, że Zack Snyder odszedł z powodu samobójstwa córki, zaczęli wspierać pieniężnie inicjatywy przeciwdziałania samobójstwom³³. 20 maja 2020 roku Warner Bros ogłosiło, że *Liga Sprawiedliwości Zacka Snydera*³⁴ powstanie, a film będzie miał premierę na platformie HBO Max w 2021 roku³⁵. W ten sposób ponaddwuletni ruch zapoczątkowany przez fanów zakończył się sukcesem. Film został wydany 19 marca 2021 roku we wspomnianym serwisie streamingowym. Fani próbowali później wymusić na Warner Bros kontynuowanie serii Zacka Snydera i powstał nowy hasztag #RestoreTheSnyderVerse. Ten ruch nie przyniósł jednak żadnych wymiernych skutków.

³³ S. Farooqi, *A True North: Fans Of Zack Snyder Raise Over A Quarter Million Dollars For Suicide Prevention*, <https://www.forbes.com/sites/sherazfarooqi/2020/09/23/a-true-north-fans-of-zack-snyder-raise-over-a-quarter-million-dollars-for-suicide-prevention/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

³⁴ *Liga Sprawiedliwości Zacka Snydera (Zack Snyder's Justice League)*, reż. Zack Snyder, 2021.

³⁵ M. Hughes, *Zack Snyder's 'Justice League' Is Coming To HBO Max*, <https://www.forbes.com/sites/markhughes/2020/05/20/zack-snyders-justice-league-is-coming-to-hbo-max/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

Nowy trybalizm

Michel Maffesoli w publikacji *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych* wymiennie stosował pojęcia trybalizmu i nowego trybalizmu w kontekście analiz aspektu plemienności w ramach nowych mediów. Na początku książki przytoczył jednak etymologię zagadnienia, pisząc o nim w następujący sposób: „Jak rozumiem, nawiązując ściślej do etymologii słowa <trybalizm>: coś, co stwarza możliwość pozostawienia trwałych śladów”³⁶. Ta krótka definicja jest opatrzona przypisem, który rozwija myśl z głównego tekstu:

Francuskie słowa *tribus* (plemię) i *tribalisme* (trybalizm) pochodzą od łacińskiego *tribus*, które z kolei jest rzeczownikiem odczasownikowym pochodzącym od *tribuo* (-ui, -utum), oznaczającego m.in. dzielić, wydzielać, rozdzielać, przydzielać, ale również przypisywać coś komuś i uważać coś za oznakę czegoś, poczytywać za coś [za: Kazimierz Kumaniecki, *Słownik łacińsko-polski*, PWN, Warszawa 1990]. Etymologia słowa mogłaby zatem wskazywać na przynależność do plemienia jako na fakt pozostawiający trwały ślad (atrybut) w członku plemienia i, jak rozumiem, to właśnie ma na myśli Autor [*przyp. tłum.*]³⁷.

Według powyższej definicji, trybalizm odnosi się do możliwości stwarzania trwałych śladów przez społeczność o charakterze plemienia. Według tej intuicji plemię ma większą szansę na zostawienie wyrazistych śladów swojej egzystencji, niż pojedyncza jednostka. Ta myśl koresponduje z opisywanym wcześniej przykładem fanów Zacka Snydera, którzy mogli osiągnąć swoje cele jedynie przez wspólne działania. Warto w tym miejscu poruszyć wątek powstawania takowych społeczności. Maffesoli w późniejszych rozdziałach publikacji podał następujący wniosek:

Jeśli przywracamy dzielnicę, zwyczajom sąsiedzkim [...] sens, który muszą one nieuchronnie wyzwalać, to przede wszystkim dlatego, że umożliwiają istnienie sieci relacji. [...] Powstawanie mikrogrup, plemion, które wyznaczają przestrzeń, dokonuje się w oparciu o poczucie przynależności, jako pochodna szczególnej etyki, i w ramach sieci komunikacyjnej³⁸.

Według badacza, powstawanie internetowych „plemion” wiąże się nierozdzielnie z uczuciem przynależności do większej grupy. Porównuje to na początku do zwyczajów sąsiedzkich, społeczności dzielnicowych, czy też związków. Przynależność do grupy musi wyzwalać poczucie wspólnego celu. Teoria ta idealnie współgra z ruchem fanów Zacka Snydera. Inicjatywa powstała w konkretnym celu, którym było przekonanie Warner Bros do wydania nowej wersji filmu *Liga Sprawiedliwości*. Fani przez ponad dwa lata wywierali w różny sposób naciski na studio, aby urzeczywistnić swój cel. Ruch zyskiwał na popularności, a metody przekonywania przybierały coraz bardziej wyraziste formy. Od początkowych postów na platformach społecznościowych ruch przeszedł do fundowania bill-

³⁶ M. Maffesoli, s. 3.

³⁷ Tamże, s. 3-4.

³⁸ Tamże, s. 206.

boardów na Times Square, opłacenia samolotu z banerem czy wspierania inicjatyw przeciw samobójstwom. Przykład ten pokazuje nie tylko to, iż internetowe plemiona istnieją, ale potwierdza także ich wpływ na rzeczywistość. W gruncie rzeczy to głosy fanów przekonały wielką korporację do wydania kolejnej wersji filmu, który nie odniósł sukcesu finansowego.

Maffesoli dodaje jeszcze jedną cechę, która wyróżnia plemiona elektroniczne:

W gruncie rzeczy „kablówka”, komputerowa tablica ogłoszeń [...] tworzą macierz komunikacyjną, w której pojawiają się, rosną w siłę i umierają grupy o rozmaitych konfiguracjach i celach. Grupy te przypominają mocno archaiczne struktury plemienne lub wiejskie klany. Jedyna zauważalna cecha wyróżniająca galaktykę elektroniczną to na pewno czasowość właściwa tym plemionom. Trybalizm wbrew temu, co na ogół rozumie się pod tym pojęciem, może być doskonale ulotny, często organizuje się zależnie od okoliczności³⁹.

Badacz uważa, że plemienność elektroniczna wiąże się także z cechą czasową. Jeżeli cel danej grupy zostanie osiągnięty, to ta łatwo się rozpada. Wyróżnia to plemiona internetowe od pierwotnych przykładów plemienności. Związane jest to zapewne z ogólniejszym celem, przyświecającym formowaniu się takowych społeczności, jakim było przetrwanie. Grupy elektroniczne zawiązują się często w ramach osiągnięcia konkretnych założeń. Jeżeli te zostaną spełnione, to powód do dalszego działania przestaje istnieć. Dokładnie tak było z fanami Zacka Snydera. Wydawało się, że przez ponad dwa lata działalności ruch stał się tak ogromny, iż skonsolidowana grupa przetrwa nawet po wydaniu filmu. Tak się jednak nie stało i choć fani próbowali później rozpocząć nowy ruch, to ich cele nigdy nie zostały osiągnięte.

Zdarzają się jeszcze pojedyncze przypadki prób rewitalizacji inicjatywy. Warner Bros próbuje jednak od nowa zbudować filmowe uniwersum DC, tym razem pod wodzą Jamesa Gunna. Fani Snydera nie są zadowoleni z tego faktu i często atakują aktywnego na platformie X reżysera⁴⁰. Są to jednak pojedyncze głosy, które zdają się nie mieć większej mocy sprawczej. Omawiany przypadek potwierdzałby więc intuicję badacza. Internetowe plemiona powstają i mogą mieć wpływ na rzeczywistość, jednak mają też tendencje do szybkiego wymierania.

Podsumowanie

Analiza ta skupiła się na wybranym przypadku internetowego plemienia. Opisanie go w kontekście teorii nowego trybalizmu potwierdza, iż grupy te powstają w odniesieniu do konkretnych celów. Inicjatywa #ReleaseTheSnyderCut pokazuje, iż taka społeczność jest w stanie wyrzucić realny wpływ na rzeczywistość. Potwierdza też jednak intuicję Maffesoliego, według której nie są to trwałe

³⁹ Tamże.

⁴⁰ L. Freitag, *DCEU Fans Attack James Gunn for Undermining Zack Snyder's Darkseid Announcement*, <https://www.cbr.com/dceu-fans-attack-james-gunn-zack-snyder-darkseid/>, [dostęp: 12 lutego 2025].

ugrupowania. Gdy cel internetowego plemienia zostanie osiągnięty, społeczność może rozpaść się w bardzo szybkim tempie, pozostawiając po sobie jedynie wspomnienie.

Bibliografia:

- Avengers (Avengers)*, reż. Joss Whedon, 2019.
- Batman v Superman: Świt sprawiedliwości (Batman v Superman: Dawn of Justice)*, reż. Zack Snyder, 2016.
- Bennett Anita, *Gal Gadot, Ben Affleck Join Calls To Release Zack Snyder's Cut Of 'Justice League'*, <https://deadline.com/2019/11/gal-gadot-ben-affleck-call-for-release-of-justice-league-snyder-cut-1202788376/>.
- Człowiek ze stali (Man of Steel)*, reż. Zack Snyder, 2013.
- DC Extended Universe*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/DC_Extended_Universe.
- Dumaraog Ana, *Justice League: Jason Momoa Claims To Have Seen The Zack Snyder Cut*, <https://screenrant.com/justice-league-snyder-cut-jason-momoa-gift>.
- Esquivias Alberto, *The Power of Organized Fandoms in the Age of Web 2.0 – The Snyder Cut*, Oulu 2023.
- Everything Jason Momoa Has Said About Justice League's Snyder Cut*, <https://screenrant.com/justice-league-movie-snyder-cut-jason-momoa-reveals/>.
- Farooqi Sheraz, *A True North: Fans Of Zack Snyder Raise Over A Quarter Million Dollars For Suicide Prevention*, <https://www.forbes.com/sites/sherazfarooqi/2020/09/23/a-true-north-fans-of-zack-snyder-raise-over-a-quarter-million-dollars-for-suicide-prevention/>.
- Fowler Matt, *Release the Snyder Cut Fans Buy Times Square Billboards During NYCC*, <https://www.ign.com/articles/2019/10/06/release-the-snyder-cut-fans-buy-times-square-billboards-during-nycc-justice-league-dc-zack-snyder-superman-batman>.
- Freitag Lee, *DCEU Fans Attack James Gunn for Undermining Zack Snyder's Darkseid Announcement*, <https://www.cbr.com/dceu-fans-attack-james-gunn-zack-snyder-darkseid/>.
- Hibberd James, *Zack Snyder posts photo of Justice League Snyder Cut: 'Of course' it exists*, <https://ew.com/movies/2019/12/04/zack-snyder-snyder-cut-photo/>.
- Hughes Mark, *Zack Snyder's 'Justice League' Is Coming To HBO Max*, <https://www.forbes.com/sites/markhughes/2020/05/20/zack-snyders-justice-league-is-coming-to-hbo-max/>.
- Juozulinas Anna, *Fandom mangi i anime w Polsce*, „Argumenta Historica” 2022, nr 9, s. 66-74.
- Justice League*, https://www.rottentomatoes.com/m/justice_league_2017.
- Kaszkowiak Łukasz, *Społeczny świat polskiego fandomu fantastycznego*, Gdańsk 2020.
- Kirsch Daryn, *The Snyderverse Saga: The Culture-Shattering Phenomena Behind Zack Snyder's DC Film Universe*, 2021.
- Kobus Aldona, *Fandom. Fanowskie modele odbioru*, Toruń 2018.
- Liga Sprawiedliwości (Justice League)*, reż. Zack Snyder, Joss Whedon, 2017.
- Liga Sprawiedliwości Zacka Snydera (Zack Snyder's Justice League)*, reż. Zack Snyder, 2021.
- Lisowska-Magdziarz Małgorzata, *Fandom dla początkujących*, cz. 1, *Społeczność i wiedza*, Kraków 2017.

- Maffesoli Michel, *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*, Warszawa 2008.
- O'Connell Sean, *Release the Snyder Cut: The Crazy True Story Behind the Fight That Saved Zack Snyder's Justice League*, New York 2021.
- Rotten Tomatoes, https://www.rottentomatoes.com/m/justice_league 2017.
- Serafiński Konrad, *Sonic The Hedgehog – zmiana wyglądu jeża kosztowała miliony dolarów*, <https://www.gry-online.pl/newsroom/sonic-the-hedgehog-zmiana-wygladu-jeza-kosztowala-miliony/za1d023>.
- Shanley Patrick, *Airplane With "Release the Snyder Cut" Banner Flies Over Comic-Con*, <https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-features/airplane-release-snyder-cut-banner-flies-comic-con-1225740/>.
- Skowronski Robert, *Zack Snyder opuścił „Ligę Sprawiedliwości” przez samobójczą śmierć córki*, <https://www.antyradio.pl/filmy-i-seriale/filmy/Zack-Snyder-opuscil-Lige-Sprawiedliwosci-przez-samobojcza-smierc-corki-15164>.
- Snyder Zack, *Is it real? Does it exist? Of couse it does*, <https://vero.co/zacksnyder/7q-RGHf7qKDvh2dS3J8Jn7xz>.
- SONIC: THE HEDGEHOG Trailer (2020), <https://www.youtube.com/watch?v=4mW9FE5ILJs>.
- Sonic: Szybki jak błyskawica (*Sonic the Hedgehog*), reż. Jeff Fowler, 2020.
- Stonawska Magdalena, *Fandom większy w środku? Charakterystyka polskiego fandomu serialu Doctor Who w oparciu o badania etnograficzne*, Kraków 2015 [praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Jagiellońskim].
- Tarallo Ambra, *Justice League: Snyder Cut Ad Displayed At FA Cup Soccer Match*, <https://screenrant.com/justice-league-snyder-cut-fa-cup-soccer-football-match/>.
- Wonder Woman (*Wonder Woman*), reż. Patty Jenkins, 2017.

Damian Michałowski

Potęga społeczności. Ruch fanów twórczości Zacks Snydera w kontekście teorii nowego trybalizmu. Przyczynek do badań

Artykuł skupia się na analizie ruchu internetowego działającego pod hasztagiem #ReleaseTheSnyderCut w kontekście teorii nowego trybalizmu. Celem analizy jest ukazanie charakteru działań internetowych społeczności, w kontekście teorii przedstawionych przez Michela Maffesoliego w publikacji *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*. Po wprowadzeniu do tematyki tekstu, wydzielony jest segment poświęcony przeglądowi literatury. Dzięki temu wiadomym jest, iż działania omawianego ruchu fanów nie zostały jeszcze przebadane w kontekście teorii nowego trybalizmu. Druga część artykułu skupia się na analizie przebiegu powstawania filmu *Liga Sprawiedliwości Zacks Snydera* oraz ukazaniu roli społeczności fanowskiej w tym procesie. Ukazano przebieg rozwoju wspomnianej inicjatywy, który udokumentowany został w przestrzeni internetowej w postaci artykułów publicystycznych, relacji z działań ugrupowania czy postów na platformach społecznościowych. Trzecia część artykułu skupia się na przedstawieniu teorii nowego trybalizmu, która została sformułowana przez wspomnianego wcześniej badacza. W podsumowaniu wnioski z analizy zostają przywołane i porównane z przemyśleniami wspomnianego badacza. Wyniki badania zdają się potwierdzać słowa Maffesoliego. Internetowe społeczności koncentrują się wokół osią-

gnięcia konkretnego celu, co często skutkuje ich szybkim rozpadem, gdy cel zostanie osiągnięty.

Słowa kluczowe: nowy trybalizm, internetowe plemiona, media społecznościowe, Zack Snyder, Snydercut, Michel Maffesoli

The power of community. The Zack Snyder fandom movement in the context of neo-tribalism theory. A contribution to the study

The article focuses on analyzing the online movement operating under the hashtag #ReleaseTheSnyderCut in the context of the theory of neo-tribalism. The aim of the analysis is to present the nature of the online community's activities in light of the theories proposed by Michel Maffesoli in his work *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*. Following the introduction to the topic, the text includes a literature review section, which indicates that the actions of the discussed fan movement have not yet been examined through the lens of neo-tribalism theory. The second part of the article focuses on analyzing the process behind the creation of *Zack Snyder's Justice League* and on presenting the role of the fan community in this process. It presents the development of the initiative, which was documented online in the form of journalistic articles, reports on group activities, and posts on social media platforms. The third part of the article presents theory of neo-tribalism, formulated by the aforementioned scholar. In the conclusion, the results of the analysis are recalled and compared with Maffesoli's reflections. The findings appear to confirm Maffesoli's claims. Online communities tend to form around the pursuit of a specific goal, which often leads to their rapid dissolution once that goal has been achieved.

Key words: neo-tribalism, online tribes, social media, Zack Snyder, Snydercut, Michel Maffesoli

Data zgłoszenia tekstu: 30.09.2025

Data akceptacji tekstu: 27.10.2025

